

Ερμηνεύοντας τον Κώδικα Δικηγόρων

Τρίτη 29 Μαρτίου 2016, 17:30

Κύρια Πρόεδρε, Κυρίες και Κύριοι, Καλησπέρα σας,

Καταρχήν θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Γώγο για την πρόσκληση. Είναι μεγάλη τιμή για μένα να μοιραστώ τις απόψεις μου για τον κώδικα δικηγόρων και ειδικά για τον κώδικα δεοντολογίας.

Προηγουμένως, επιτρέψτε μου να συστηθώ. Έχω ολοκληρώσει τις σπουδές μου στις Ηνωμένες Πολιτείες, με διδακτορικό στην μικροοικονομική θεωρία από το πανεπιστήμιο Princeton και επίσης είμαι δικηγόρος στην Νέα Υόρκη και στο New Jersey.

Στην Αμερική, ο κώδικας των δικηγόρων είναι ταυτόσημος με την δικηγορική δεοντολογία που διέπει το δικηγορικό επάγγελμα, αφού αυτό το κομμάτι του κώδικα είναι το πιο σημαντικό στην καθημερινότητα του δικηγόρου. Η δικηγορική δεοντολογία δε αποτελεί ένα από ελάχιστα μαθήματα που είναι υποχρεωτικά σε όλες τις νομικές σχολές των ΗΠΑ. Αποτελεί εξάλλου, ίσως το πιο σημαντικό εφόδιο που χρειάζεται ένας δικηγόρος σήμερα, μια και τα ζητήματα δεοντολογίας, και τα διλήμματα που αντιμετωπίζει ένας δικηγόρος είναι παρόντα σε όλους τους κλάδους της δικηγορίας. Συνεπώς, ο κάθε δικηγόρος πρέπει να ξέρει πως πρέπει να φερθεί όταν έρθει ενώπιον αυτών των διλημάτων.

Ο δικηγόρος, ως δημόσιος λειτουργός έχει συχνά αντικρουόμενες υποχρεώσεις προς το κράτος και προς τους πελάτες του, και η προάσπιση των συμφερόντων του πελάτη του μπορεί να γίνει μόνο μέσα στα στενά πλαίσια που επιτρέπει ο κώδικας δεοντολογίας. Έτσι, για παράδειγμα, ο δικηγόρος ωφείλει να μην επιτρέψει ποτέ στον πελάτη να κάνει ψευδείς δηλώσεις στο κράτος, και σε περίπτωση που ο πελάτης επιμένει στο να ακολουθήσει έναν μη νόμιμο δρόμο, ο δικηγόρος, σε όλες τις αμερικανικές πολιτείες, οφείλει είτε να παραιτηθεί από την υπόθεση ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, να αποκαλύψει την πραγματικότητα στην κρατική αρχή. Η δικηγορική εχεμύθεια, είναι περιορισμένη και όχι απόλυτη - και σε πολλές περιπτώσεις, υπερισχύει της εχεμύθειας η υποχρέωση της ειλικρίνειας προς την κρατική αρχή. Εξάλλου, αντίστοιχοι περιορισμοί στην δικηγορική εχεμύθεια υπάρχουν σε ορισμένες περιπτώσεις όταν ο δικηγόρος πληροφορηθεί σοβαρά μελλοντικά αδικήματα που πρόκειται να διαπράξει ο εντολέας του. Τελικά δηλαδή, ένας πελάτης που αποφασίσει να συνεργαστεί με έναν δικηγόρο για υπόθεση του, περιορίζεται αντανακλαστικά να δρα μέσα σε ένα περιορισμένο πλαίσιο δεοντολογίας, ενώ ένας πελάτης που αποφασίσει να εκπροσωπήσει τον εαυτό του χωρίς δικηγόρο, δεν έχει αυτούς τους δεοντολογικούς περιορισμούς - και ενδεχομένως να μπορέσει να πετύχει και καλύτερο αποτέλεσμα χωρίς δικηγόρο.

Περιορισμοί υπάρχουν και στην επικοινωνία του δικηγόρου με δικαστές ή ενόρκους. Στην Αμερική, γενικά ο δικηγόρος δεν μπορεί να έχει καμία επικοινωνία με δικαστή σχετικά με υπόθεση που εκκρεμεί, έξω από το πλαίσιο της επίσημης διαδικασίας. Δεν επιτρέπεται καμία επικοινωνία δε του δικηγόρου με τους ενόρκους για μια υπόθεση που εκκρεμεί, ακόμα και όταν η επικοινωνία δεν σχετίζεται με την υπόθεση. Ο αμερικανός δικηγόρος δηλαδή δεν μπορεί να πει στους ενόρκους ούτε καν καλημέρα.

Ένα ακόμα ζήτημα, που αποτελεί από τα πλέον συνηθισμένα πειθαρχικά παραπτώματα για έναν δικηγόρο στην Αμερική, σχετίζεται με την διαχείριση χρημάτων που ανήκουν στον πελάτη. Ο δικηγόρος, στο πλαίσιο της εκπροσώπησης του πελάτη, συχνά δρα ως μεσάζων σε χρηματικά ποσά τρίτων, ή δέχεται προκαταβολές για υπηρεσίες που δεν έχουν ακόμα παρασχεθεί. Αυτά τα ποσά, που δεν ανήκουν στον δικηγόρο, πρέπει να διατηρούνται σε ειδικό ξεχωριστό τραπεζικό λογαριασμό, το λεγόμενο trust account. Υπάρχουν ειδικοί κανόνες σχετικά με την διαχείριση αυτών των λογαριασμών, και γενικά δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση ο δικηγόρος να διατηρεί χρήματα των πελατών του αναμεμιγμένα στον ίδιο λογαριασμό που έχει τα χρήματα του γραφείου του. Η εμπιστοσύνη που δείχνει ο πελάτης προς το πρόσωπο του δικηγόρου, επιτρέποντας του να διαχειρίζεται χρήματα του πελάτη στο πλαίσιο της εκπροσώπησης, είναι αποτέλεσμα της πιστής εφαρμογής αυτών των κανόνων δεοντολογίας.

Ζητήματα όπως αυτά που ανέφερα είναι εξαιρετικά συνηθισμένα και εύλογα, αλλά οι απαντήσεις τους σύμφωνα με τον ελληνικό κώδικα δεοντολογίας του δικηγορικού λειτουργήματος είναι δυσεύρετες. Ο ελληνικός κώδικας μιλάει με γενικούς όρους, όπως για την υποχρέωση του δικηγόρου να συμπεριφέρεται με αξιοπρέπεια και ευπρέπεια, αλλά με αυτές τις γενικές ρήτρες, δεν υπάρχουν ξεκάθαρες απαντήσεις σε καίρια ερωτήματα, και ο κώδικας δεν ανταποκρίνεται στην αρχή της εξειδίκευσης του πειθαρχικού παραπτώματος. Για παράδειγμα, στην Νέα Υόρκη, ο κώδικας δεοντολογίας, απαγορεύει συγκεκριμένα την ερωτική σχέση δικηγόρου και πελάτη, εκτός και αν αυτή προϋπήρχε της δικηγορικής εκπροσώπησης, ενώ ο ελληνικός κώδικας πουθενά δεν μιλάει με σαφήνεια για αυτό το ζήτημα. Για να υπάρχει εμπιστοσύνη στο δικηγορικό λειτουργήμα, πρέπει να υπάρχουν σαφείς και ορισμένοι κανόνες, ώστε και ο πελάτης και ο δικηγόρος να ξέρουν τι περιμένουν. Θα ήταν προτιμότερο, δηλαδή, να υπήρχε εξειδίκευση στη διατύπωση του κώδικα, ώστε να είναι εμφανές τι μπορεί να κάνει ο δικηγόρος και τι όχι.

Σημασία έχει εξάλλου και η αυστηρή εφαρμογή του κώδικα δεοντολογίας, από την οποία απορρέει και η εμπιστοσύνη στον θεσμό του δικηγόρου. Οι κανόνες δεοντολογίας στην Αμερική εφαρμόζονται με αυστηρότητα - κάθε χρόνο, τα πειθαρχικά συμβούλια των πολιτειών δέχονται δεκάδες χιλιάδες καταγγελίες. Έτσι, δημιουργείται νομολογία και γίνεται όλο και πιο ξεκάθαρο τι μπορεί να κάνει ένας δικηγόρος και τι όχι, δημιουργείται δε ουσιαστικά και ένας νέος κλάδος δικαίου, αυτός της δικηγορικής δεοντολογίας και της ερμηνείας των σχετικών κανόνων. Πολλές αμερικανικές πολιτείες δε, επιβάλλουν στους δικηγόρους την καταγγελία πειθαρχικών παραπτωμάτων συναδέλφων τους, ορίζοντας την μη καταγγελία ως ξεχωριστό πειθαρχικό παράπτωμα.

Ο τρόπος που διδάσκεται η δικηγορική δεοντολογία στην Αμερική είναι πρακτικός και μέσα από πραγματικά παραδείγματα. Δημιουργούνται ολιγομελή τμήματα φοιτητών που μελετούν διάφορες πειθαρχικές υποθέσεις που προέκυψαν σε βάρος δικηγόρων στο παρελθόν, τις συζητούν και τις αναλύουν με βάση τον κώδικα δεοντολογίας. Έτσι, ο νέος δικηγόρος έχει την δυνατότητα να δει από πρώτο χέρι παραδείγματα δικηγόρων που υπέπεσαν σε συνηθισμένα παραπτώματα, και τι υποχρεώσεις έχει για να αποφύγει τέτοια παραπτώματα. Παράλληλα, σε όλες σχεδόν τις αμερικανικές πολιτείες, ο δικηγόρος πρέπει να παρακολουθεί μερικές ώρες μαθημάτων κάθε χρόνο, που περιλαμβάνουν υποχρεωτικά θέματα δικηγορικής δεοντολογίας, για να διατηρήσει την άδεια του δικηγόρου.

Η έλλειψη της διδασκαλίας της δικηγορικής δεοντολογίας στην Ελλάδα είναι λοιπόν προφανής, αν σκεφτεί κανείς ότι το πιο σημαντικό μάθημα στις νομικές σχολές της Αμερικής, δεν προσφέρεται ούτε καν σαν μάθημα επιλογής στις νομικές σχολές της Ελλάδας. Υπάρχει δε, μια παγκόσμια τάση ανάπτυξης της δεοντολογίας γενικότερα, με την καθιέρωση του μαθήματος της δεοντολογίας για το σύνολο σχεδόν των επαγγελμάτων, και κυρίως του επιχειρηματία, του τραπεζίτη, του ασφαλιστή, του μεσίτη και του γιατρού. Οι μεγάλες δε επιχειρήσεις έχουν και εξειδικευμένο προσωπικό, τους λεγόμενους ethics officers ή αλλιώς compliance ή business conduct officers που ασχολούνται αποκλειστικά με ζητήματα δεοντολογίας - ειδικά μετά από μεγάλα σκάνδαλα όπως αυτά της Enron, της WorldCom και της Tyco. Η αμερικανική ομοσπονδιακή νομοθεσία προβλέπει πιο επεικείς ποινές για μεγάλες εταιρίες που έχουν τέτοιους εξειδικευμένους υπαλλήλους.

Κλείνοντας, πιστεύω ακράδαντα ότι η περαιτέρω διάδοση και μελέτη της δεοντολογίας στην Ελλάδα είναι απαραίτητη για την αναβάθμιση του ρόλου του δικηγόρου και όχι μόνο.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας και θα χαρώ να ακούσω τις απόψεις σας πάνω στα ζητήματα που τέθηκαν.